

wtorek, 21.01.2020

Uroczystość Bożego Narodzenia

Uroczystość Narodzenia Pańskiego – w tradycji chrześcijańskiej jest to wydarzenie upamiętniające narodziny Jezusa Chrystusa. Przypada ona zawsze na 25 grudnia. Jest to święto nakazane (obowiązuje uczestnictwo we Mszy Świętej).

Przez pierwsze trzysta lat istnienia chrześcijaństwa narodziny Chrystusa miały znaczenie tylko ze względu na jego genealogię (por. Łk 3,23–38; Mt 1, 1–17), potwierdzającą, że jest Mesjaszem. Według nauczania Kościoła powszechnego pierwszym i głównym świętem chrześcijan była niedziela, jako wspomnienie misterium paschalnego. Od drugiego wieku doszedł doroczny obchód śmierci i zmartwychwstania Chrystusa – Wielkanoc. W Imperium Rzymskim niedzielne świętowanie Chrystusa-światłości nadało chrześcijański sens łacińskiej nazwie tego dnia: „dies solis” (dzień słońca). Bożego Narodzenia nie obchodzono więc w tym pierwszym okresie i szczególnie nie interesowano się datą urodzin Jezusa.

Pierwszą zachowaną wzmianką wskazującą istnienie publicznych celebracji liturgicznych święta narodzin Chrystusa jest notatka w dziele Chronograf z 354 roku (zredagowana już w 336 r.), znajdującym się obecnie w zbiorach Biblioteki Watykańskiej. Notatka została umieszczona w części dzieła poświęconej wspomnieniom liturgicznym męczenników tzw. Depositio Martyrum. Przed listą męczenników czczonych tego dnia (tzn. konkretnie VIII Calendas Ianuarii, czyli 25 grudnia) umieszczono wpis o narodzinach Chrystusa w Betlejem w Judei, co sugeruje, że była to informacja o obchodach liturgicznych tego wydarzenia.

W Ewangeliach nie jest wspomniana data narodzin Jezusa Chrystusa. Najstarszym znanym obecnie autorem, który pisał o narodzinach Jezusa Chrystusa w grudniu, jest Hipolit Rzymski. W datowanym na 204 rok Komentarzu do Księgi Daniela (4,23,3) napisał on: Pierwsze przyjście Pana naszego wcielonego, w którym narodził się w Betlejem miało miejsce ósmego dnia przed kalendami styczniowymi (tzn. 25 grudnia). Dzień 25 grudnia jako datę dzienną narodzin Chrystusa podał też rzymski historyk chrześcijański Sekstus Juliusz Afrykański w swojej Chronographiai z roku 221.

Istnieją różne wyjaśnienia obrania tego dnia dla liturgicznej celebracji Bożego Narodzenia. Najbardziej popularna wśród uczonych interpretacja uznaje, że chrześcijanie, nie znając faktycznej daty narodzin Chrystusa, obrali tę datę jako symboliczną. Był to dzień bliski dniowi przesilenia zimowego. W II–IV wieku 25 grudnia obchodzono dzień urodzin Mitry. Cesarz Aurelian nakazał w 274 roku, by w tym dniu obchodzono święto synkretycznego kultu Sol Invictus – narodziny boga Słońca. Świętowanie narodzin Boga-Człowieka, Jezusa Chrystusa, nazywanego „Słońcem sprawiedliwości” (Mt 3,20), „Światłością świata” (J 8,12), „Światłem na oświecenie pogan” (Łk 2,32; por. Łk 1,78–79), mogło być, jak twierdzą niektórzy chrześcijańską odpowiedzią na ten kult pogański. Ks. prof. Józef Naumowicz zwraca jednak uwagę, że Święto Narodzenia Jezusa powstało w Betlejem, gdzie kult słońca nie był znany. Powstało, gdyż mimo upływu lat stale otaczano czią miejsca, gdzie urodził się Jezus: Betlejem i grotę. Powstało też jako wynik refleksji nad znaczeniem przyjścia Zbawiciela na świat. Wszystkie zapowiedzi Starego Testamentu zapowiadały przyjście Mesjasza jako Gwiazdy z Jakuba (Lb 14,17a) jako Słońca sprawiedliwości (Mt 3, 20), jako Tego, który rozświeciłł mroki nocy.

Symbolika solarna była obecna – najpierw w przesłaniu biblijnym, a później, w II, III wieku u pisarzy kościelnych, ale w żadnym wypadku to nie było związane z jakimś kultem słońca! To była symbolika używana w wielu religiach i wielu kulturach.

Co ciekawe, z czasów kiedy już powstało święto Bożego Narodzenia zachowało się kilkadziesiąt kazań św. Augustyna, ale w nich nie ma żadnej aluzji do pogańskiego kultu słońca, mimo że Augustyn zwalcza jakieś pozostałości pogańskie. Szczególnie walczył z obchodami noworocznymi, natomiast nie ma żadnego śladu polemiki czy rywalizacji z pogańskim kultem narodzin słońca 25 grudnia. Tak jakby to święto w ogóle nie istniało.

Inni historycy uważają, że wybór daty był inspirowany apokryfami Nowego Testamentu, które mówiły, że poczęcie Chrystusa dokonało się 25 marca. Stąd obliczono, że jego narodzenie powinno przypadać dziewięć miesięcy później: 25 grudnia. Joseph Ratzinger w swojej książce *Duch liturgii* zwrócił uwagę m.in. na fakt, iż w tradycji judaistycznej data 25 marca uznawana była za dzień stworzenia świata, w związku z czym chrześcijanie obchodzili ten dzień także jako wspomnienie poczęcia Jezusa (święto Zwiastowania) oraz jego męczeńskiej śmierci.

Jednak ostatecznie wyborowi 25 grudnia nie towarzyszyły jakieś tradycje historyczne związane z tym, że Jezus dokładnie wtedy się urodził, ale ważna była symbolika tej daty. Ponieważ Pismo święte podaje, że między narodzinami Jana Chrzciciela a Jezusa było 6 miesięcy – to pozwalało sytuować daty poczęcia i narodziny tych dwóch wielkich postaci w dniu równonocy i przesilenia. A więc Jan Chrzciciel poczyną się 24 września w czasie równonocy jesiennej, zaś 6 miesięcy później 25 marca (a to była tradycyjna data równonocy wiosennej) – poczyną się Jezus. W dniu przesilenia letniego – 24 czerwca (po 9 miesiącach od poczęcia) rodzi się Jan Chrzciciel a 25 grudnia rodzi się Jezus.

Święto Bożego Narodzenia powstało w IV wieku. Do 313 roku trwały prześladowania chrześcijan i nowe w tym okresie były jedynie wspomnienia liturgiczne męczenników. Obchodzono Wielkanoc i Zesłanie Ducha Świętego, oczywiście też niedziele jako Dzień Pański – dzień zmartwychwstania.

W Izraelu nie świętowano narodzin. Nie było żadnej tradycji, żeby świętować narodziny kogokolwiek np. Abrahama czy Izaaka. Natomiast kiedy ustały prześladowania, zaczęła się rozwijać teologia i liturgia. Kościół otrzymał pierwsze pozwolenia budowy świątyń, które wznoszone były we wszystkich ważnych miejscach chrześcijaństwa: w Rzymie, Jerozolimie na Górze Oliwnej, Betlejem. A to pozwoliło na rozwój liturgii i ceremonii ale także roku liturgicznego.

Rozprzestrzenianiu się Uroczystości Bożego Narodzenia sprzyjało przyjęcie go na dworze cesarskim Konstantyna Wielkiego. Nad grota w Betlejem w 328 roku została otwarta i poświęcona bazylika, zbudowana z polecenia cesarza Konstantyna Wielkiego pod nadzorem jego matki Heleny. Jednocześnie wtedy powstało pierwsze roczne wspomnienie narodzenia Jezusa. Początkowo nawet nazywało się ono świętem Objawienia, bo Bóg najpełniej objawił się przez Syna, przez Jego narodzenie. Do Jezusa, który objawił się światu przychodzili poganie, dlatego święto Narodzenia obchodzono najpierw jako święto Objawienia. Z tym, że w Betlejem obchodzono je na początku roku – 6 stycznia. Tłumaczono to tym, że narodzenie rozpoczyna wszystko.

Święto wspierało przyjęcie dogmatu o bóstwie Jezusa Chrystusa ogłoszonego przez Sobór nicejski I (325 r.) i tym samym było pomocą w walce z arianizmem, negującym boską naturę Chrystusa.

Optat z Milewe dał świadectwo obchodzenia święta Bożego Narodzenia w rzymskiej prowincji Afryki około 360 roku. W Hiszpanii mówił o nim synod w Saragossie około 380 roku oraz list mnicha Bachariusza. Pod koniec IV wieku święto to pojawiło się także w północnej Italii.

Celebracja święta Bożego Narodzenia stawała się popularna także w Kościele wschodnim. Wcześniej, na Wschodzie rocznicę narodzenia Chrystusa obchodzono w uroczystość Epifanii, która przypadała 6 stycznia. Dzień ten był jednocześnie na Wschodzie dniem zimowego przesilenia. Świadectwo obchodów Bożego Narodzenia 25 grudnia w Kapadocji około 370 roku dał Bazyli Wielki. W Konstantynopolu około 380 roku mówi o nim Grzegorz z Nazjanzu. Zaś Jan Chryzostom w Antiochii w 386 roku, Cyryl Aleksandryjski w Aleksandrii w 432 roku. W Jerozolimie w czasie, gdy odwiedziła ją Egeria i gdy mieszkał w Betlejem Hieronim ze Strydonu, znano tam tylko święto Epifanii. Boże Narodzenie zaczął świętować patriarcha Juwenal (418–458). Wkrótce potem zostało ono w Jerozolimie zniesione, a następnie wprowadzone w VI – VII wieku. We wschodnim chrześcijaństwie najdłużej święto Epifanii jako obchód dnia

narodzenia Chrystusa zachował Kościół ormiański. Boże Narodzenie wprowadzono w nim dopiero w 1306 roku.

Atrybuty Bożego Narodzenia

- opłatek
- Kolacja wigilijna z pustym miejscem przy stole
- Pasterka
- kolędy
- choinka
- szopka bożonarodzeniowa
- prezenty
- postać obdarowująca dzieci i dorosłych prezentami: zazwyczaj rolę tę pełni Święty Mikołaj (którego pierwowzorem była autentyczna postać), ale w zależności od regionu może być to: Dzieciątko (Górny Śląsk), Aniołek (Galicja i Śląsk Cieszyński) lub Gwiazdor (Wielkopolska, Kujawy, Pomorze). Wśród Polaków na Kresach Wschodnich może być to także Dziadek Mróz.
- (pierwsza) gwiazdka
- Potrawy takie jak: karp, barszcz z uszkami, pierogi z grzybami, piernik...